

Evropské právo a trestní právo procesní I

JUDr. Světlana Kloučková, Ph.D.

ředitelka mezinárodního odboru
Nejvyššího státního zastupitelství

přednáška pro PrF, MU Brno dne 19. 10. 2011

4 období spolupráce v ES a EU

- I) do 1. 11. 1993
- II) od 1. 11. 1993 do 1. 5. 1999
(Maastrichtská smlouva)
- III) od 1. 1. 1999 do 1. 12. 2009
(Amsterdamská smlouva)
- IV) od 1. 12. 2009 (Lisabonská smlouva)

I. Období do založení EU (do 1. 11. 1993)

- spolupráce pouze na základě mezinárodních smluv
- Úmluva k **provedení Schengenské dohody** ze dne 14. června 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích

Úř. věst., Zvl. vyd. 2004, Kap. 19, sv. 02 (L 239, 22.9.2000, s. 19).

I. Období do založení EU (do 1. 11. 1993)

- **Úmluva mezi členskými státy
Evropských společenství o dvojím
postihu z 25. 5. 1987**

stanovila princip *ne bis in idem* ve vztahu
k rozhodnutím jiných členských států
nevstoupila v platnost

I. Období do založení EU (do 1. 11. 1993)

- **Dohoda o aplikaci Úmluvy Rady Evropy o předávání odsouzených osob mezi členskými státy Evropských společenství z 25. 5. 1987**
- **Úmluva mezi členskými státy Evropských společenství o výkonu cizozemských trestních rozsudků ze 13. 11. 1991**

nevstoupily v platnost

I. Období do založení EU (do 1. 11. 1993)

- **Dohoda mezi 12 členskými státy Evropských společenství ze dne 26. května 1989 o zjednodušení a modernizaci způsobů doručování žádostí o vydání**

umožňovala zasílání žádostí o vydání faxem

nevstoupila v platnost

II. Období od 1.11.1993 do 1. 5. 1999

- úprava procesních postupů pouze mezinárodními smlouvami
- posilování koordinace postupu členských států za pomoci nástrojů III. pilíře (společné postupy, společné postoje)

II. Období od 1.11.1993 do 1. 5. 1999

- **Úmluva o zkráceném vydávacím řízení mezi členskými státy Evropské unie ze dne 10. března 1995** - Úř. věst.: C 78, 30. 3. 1995, str. 2 – 5
- **Úmluva o vydávání mezi členskými státy Evropské unie ze dne 27. září 1996** – Úř. věst. C 313, 23. 10. 1996, str. 12 – 17
nikdy nevstoupily v platnost

II. Období od 1.11.1993 do 1. 5. 1999

- Úmluva založená na čl. K.3 Úmluvy o Evropské unii o založení Evropského policejního úřadu (Úmluva o Europolu), Úř.v. C 316, 27. 11. 1995, s. 2

II. Období od 1.11.1993 do 1. 5. 1999

- Společný postup (96/277/SVV) o rámci pro výměnu **styčných justičních úředníků** za účelem zlepšení justiční spolupráce mezi členskými státy Evropské unie z 22. 4.

1996 - Úř. věst: L 105, 27. 4. 1996, str. 1 – 2

- Společný postup (98/428/SVV) o vytvoření **Evropské justiční sítě** z 29. 6. 1998 - Úř. věst.: L 191, 7. 7. 1998, str. 4 a n.

II. Období od 1.11.1993 do 1. 5. 1999

- **Společný postup (98/427/SVV) o platných zvyklostech ve vzájemné pomoci v trestních věcech z 29. 6. 1998 - Úř. věst. L 191, 7. 7. 1998, str. 1 – 3**
- **Společný postup (98/699/SVV) o praní peněz, identifikaci, vypátrání, zmrazení, zajištění a konfiskaci nástrojů a výnosů ze zločinu ze 3. 12. 1998 - Úř. věst. L 333, 9. 12. 1998, str. 1 – 3**

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

- již ne pouze „těsná spolupráce“ v oblasti justice a vnitra, ale „zachování a rozvíjení EU jako prostoru svobody, bezpečnosti a spravedlnosti“
- 15. – 16. 10. 1999 se konalo zasedání Evropské rady v Tampere - poprvé bylo věnováno pouze otázkám spolupráce mezi členskými státy ve věcech trestních
- procesní postupy jsou upravovány nástroji III. pilíře – rámcová rozhodnutí a rozhodnutí

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

- **Úmluva o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie z 29. 5. 2000** - Sdělení MZV č. 55/2006 Sb. m. s., Úř. věst. C 197, 12. 7. 2000, str. 3 – 23 - vstoupila v platnost 23. 8. 2005 (pro Českou republiku 12. 6. 2006)
- **a její Protokol ze 16. 10. 2001** - Sdělení MZV č. 56/2006 Sb. m. s., Úř. věst. C 326, 21. 11. 2001, str. 2 – 8 - vstoupil v platnost 5. 10. 2005 (pro Českou republiku 12. 6. 2006).

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

- **Rozhodnutí Rady (2009/371/JHA) z 6. 4. 2009 o založení Evropského policejního úřadu (Europolu), Úř. v. č. L 121 ze dne 15. 5. 2009, s. 37**

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

- vzájemné uznávání rozhodnutí
- **Evropská rada v Cardiffu, 15 - 16. 6. 1998** (poprvé nastolena myšlenka vzájemného uznávání rozhodnutí ve věcech trestních)
- **bod 45(f) Vídeňského akčního plánu z 3. 12. 1998** (jak nejlépe implementovat ustanovení Amsterdamské smlouvy zakládající prostor svobody, bezpečnosti a práva) – “proces vzájemného uznávání má být zahájen”

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

➤ **Tampere, říjen 1999, bod č. 33 závěrů:**

“Zlepšení vzájemného uznávání justičních rozhodnutí a rozsudků a nezbytná aproximace právní úpravy mají zajišťovat spolupráci mezi orgány a právní ochranu občanských práv. Evropská rada proto podporuje **zásadu vzájemného uznávání, která by se měla stát úhelným kamenem vzájemné justiční spolupráce jak v civilních, tak trestních věcech v rámci Unie. Tato zásada by měla být aplikována jak na rozsudky, tak na jiná rozhodnutí justičních orgánů.**”

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

➤ mezystátní spolupráce

- Rada Evropy + EU
- smlouvy musí ratifikovány státy
- koncept mezystátní spolupráce mezi státy: dožadující a dožadovaný stát

➤ vzájemné uznávání

- EU
- rámcová rozhodnutí: členské státy jsou jimi vázány
- princip vzájemného uznávání mezi orgány členských států: vydávající a provádějící stát

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

➤ **mezistátní spolupráce**

obvykle je podmínkou vstupu smlouvy v platnost, aby byla ratifikována určitým počtem států

➤ **vzájemné uznávání**

pokud by RR implementovaly ke stanovenému dni pouze 2 členské státy, mohou začít tuto právní úpravu ihned používat, aniž by čekaly na implementaci v jiných členských státech

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

➤ základní principy RR:

„depolitizace“ spolupráce:

➤ příkazy vydávají a provádějí justiční orgány

➤ přímý kontakt mezi justičními orgány (možnost využití faxu)

- problém: najít, který orgán je příslušný k provedení v jiném členském státě;

- EJS – databáze Atlas

- ústřední orgány mohou napomáhat zasílání

➤ vydávající orgán je definován pouze ve vnitrostátním právu vydávajícího státu

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

- **krátké lhůty** pro uznání a výkon justičních rozhodnutí – silný důraz na rychlost spolupráce
- omezené formální požadavky: „**osvědčení**“ nebo „**příkaz**“ (standardizovaný formát) místo dlouhých žádostí
 - formuláře by měly být k dispozici ve všech jazycích EU na webových stránkách Rady

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

- rozhodnutí justičních orgánů jsou platná na území všech členských států, které mají povinnost je uznat, až na stanovené výjimky
- **omezené důvody pro neuznání** (různé v různých RR)
 - povinné důvody pro neuznání (provádějící stát je povinen neuznat)
 - nepovinné důvody pro neuznání (členský stát má možnost neuznat)
- **vzájemná důvěra** (v právní systémy jiných členských států) !!!

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

- věcné důvody (důvody, proč byl příkaz vydán) mohou být napadeny pouze ve vydávajícím státě – není třeba uvádět důvody:
 - vztahu mezi trestnou činností a majetkem, který má být zajištěn nebo
 - proč je opatření důkazu nutné
- posílení odpovědnosti vydávajícího státu
- proporcionalita má být posuzována pouze ve vydávajícím státě

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

RR uplatňující zásadu vzájemného uznávání

- **Rámcové rozhodnutí (2002/584/SVV) o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy ze 13. 6. 2002 - Úř. věst. L 190, 18. 7. 2002, str. 1 – 18**

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

Základní rozdíly mezi vydávacím a předávacím řízením

- a) odstranění administrativní fáze vydávacího řízení,
- b) přímý právní styk justičních orgánů,
- c) stanovení lhůt pro rozhodování,
- d) povinnost předat až na stanovené výjimky,
- e) povinnost předávat vlastní občany,
- f) odstranění principu přezkoumávání oboustranné trestnosti u vybraných kategorií trestných činů.

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

- Rámcové rozhodnutí (2003/577/SVV) o výkonu příkazů k zajištění majetku nebo důkazních prostředků v Evropské unii z 22. 7. 2003 – Úř. věst. L 196, 2. 8. 2003, str. 45 – 55
- Rámcové rozhodnutí (2008/978/SVV) o evropském důkazním příkazu k zajištění předmětů, listin a údajů pro účely řízení v trestních věcech z 18. 12. 2008 – Úř. věst. L 350, 30. 12. 2008, str. 72 – 92

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

- Rámcové rozhodnutí (2005/214/SVV) o uplatňování zásady vzájemného uznávání peněžitých trestů a pokut z 24. 2. 2005 – Úř. věst. L 76, 22. 3. 2005, str. 16 – 30

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

- Rámcové rozhodnutí (2005/212/SVV) o konfiskaci výnosů a majetku z trestné činnosti a nástrojů trestné činnosti z 24. 2. 2005 – Úř. věst. L 68, 15. 3. 2005, str. 49 – 51
- Rámcové rozhodnutí (2006/783/SVV) o uplatňování zásady vzájemného uznávání příkazů ke konfiskaci ze 6. 10. 2006 – Úř. věst. L 328, 24. 11. 2006, str. 59 – 78

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

- Rámcové rozhodnutí (2008/909/SVV) o uplatňování zásady vzájemného uznávání rozsudků v trestních věcech, které ukládají trest odnětí svobody nebo opatření spojená se zbavením osobní svobody, za účelem jejich výkonu v Evropské unii - Úř. věst. L 327, 5. 12. 2008, str. 27 – 46

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

- Rámcové rozhodnutí (2008/675/SVV) o zohledňování odsouzení v členských státech Evropské unie při novém trestním řízení z 24. 7. 2008 – Úř. věst. L 220, 15. 8. 2008, str. 32 – 34
- Rámcové rozhodnutí (2008/947/SVV) o uplatňování zásady vzájemného uznávání na rozsudky a rozhodnutí o probaci za účelem dohledu nad probačními opatřeními a alternativními tresty z 27. 11. 2008 – Úř. věst. L 337, 16. 12. 2008, str. 102 – 122

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

- Rozhodnutí (2005/876/SVV) o výměně informací z rejstříku trestů z 21. 11. 2005 – Úř. věst. L 322, 9. 12. 2005, str. 33 – 37
- Rámcové rozhodnutí (2009/315/SVV) o organizaci a obsahu výměny informací z rejstříku trestů mezi členskými státy z 26. 2. 2009 – Úř. věst. L 93, 7. 4. 2009, str. 23 – 32

III. Období od 1. 5. 1999 do 1.12.2009

- Rozhodnutí (2008/976/SVV) o **Evropské justiční síti** ze 16. 12. 2008 – Úř. věst. L 348, 24. 12. 2008, str. 130 – 134
- Rozhodnutí Rady (2002/187/SVV) o zřízení **Eurojustu** za účelem posílení boje proti **závažné trestné činnosti** z 28. 2. 2002 - Úř. věst. L 63, ze dne 6. 3. 2002, s. 1 – doplněno Rozhodnutím (2009/426/SVV) o **posílení Eurojustu** a doplnění Rozhodnutí Rady 2002/187/SVV o zřízení Eurojustu za účelem posílení boje proti **závažné trestné činnosti** - Úř. věst.: L 138 ze dne 4. 6. 2009, s. 14

IV. Období od 1.12. 2009

- Lisabonská smlouva = zásadní změna pro oblast trestního práva
- čl. 82 (1) Lisabonské smlouvy

Justiční spolupráce ve věcech trestních má:

- být založena na vzájemném uznávání rozsudků a justičních rozhodnutí
- zahrnovat aproximaci práva členských států v oblastech uvedených v čl. 82 (2) a čl. 83 Lisabonské smlouvy

IV. Období od 1.12. 2009

- právní nástroje – nařízení a směrnice
- vymahatelnost implementace před Evropským soudním dvorem
- přípustnost důkazů zajištěných v EU
- evropský důkazní příkaz – návrh směrnice
- evropský prokurátor

Otázky pro seminář 26.10.2011

- evropský zatýkací rozkaz (předávání vlastních občanů, rozhodnutí Ústavního soudu č. Pl. ÚS 66/04 z 3. 5. 2006)
- zrušení oboustranné trestnosti v rámci evropského zatýkacího rozkazu, evropského zajišťovacího příkazu a evropského konfiskačního příkazu a zásada nulla poena sine lege – čl. 39 Listiny základních práv a svobod)

Otázky pro seminář 26.10.2011

- vzájemná důvěra a vzájemné uznávání rozhodnutí v EU (absolutní ? – jen s určitými podmínkami?)
- vzájemné uznávání rozhodnutí v EU a opatřování důkazů
- otázky studentů k mezinárodní spolupráci ve věcech trestních (zejm. hlava 25 tr. ř.), ev. k evropské integraci